

ענין זועמת

ה עין המתבוננת בך מעל גבי עמוד זה היא עינו של שרהפנים ישראל ב"יהודה. עין זו גרמה החודש לידיעה חשובה, שהתגלגלה בשבוע שעבר עד לאולם הכנסת. הענין התחיל כאשר אמר דובר משרד-הפנים כי הוא מעכב עתה את כל הדרכונים והיתרי-היציאה של אזרחי ישראל כראות עיניו. כי, אמר דוברו של שרהפנים, משרד דו רואה את הנסיעות של אזרחי ישראל לחוץ-לארץ "בעין זועמת".

זוהי, הודעה מעניינת מאד מאד.

★ ★ ★

ל א הצד האנאטומי או האסתטי שבגישת שרהפנים מעניין אותנו ברגע זה. הוא לא נבחר לתפקידו הרם בגלל עיניו היפות, אלא בגלל מציאות מפלגתית מסוימת. או תנו מעניין הצד העקרוני שבדבר.

אדם שגדל בארץ אינו יכול להרשות לי עצמו לזלזל בהבעת עיניהם של אנשים חשודים. פרק שלם של היסטוריה ארצישראלית נקבע עלידי משפט אחד בהצהרת בלפור, האומר כי "ממשלת הוד מלכותו רואה ב" עין יפה את הקמתו של בית-לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל".

עין יפה, ממש כמו עין זועמת, יכולה להיות השוכה מאד.

מה, אם כן, התכוון מר ישראל ב"יהודה לבטא בברק הוועם של עינו הממושקפת? הוא לא רצה להביע דעה אישית. רבים יש דעה אישית מסוימת על האנשים המבזיזים את הון האומה על נסיעות לחוץ-לארץ, ודעה מסוימת עוד יותר על הורדים, המפקירים את מולדתם. גם שרהפנים זכאי לדעה פרטית משלו.

אלא שהשר לא התכוון לכך. הוא התכוון לומר כי הוא ישתמש ב"מנגנון הממלכתי של מדינת-ישרא"ל להגשמת דעותיו הפרטיות.

★ ★ ★

מ סטיהצלב הפרטי של שר הפנים מאינו נראה מעשי יותר מאשר מסע המלחמה המפורסם של דון-קישוט.

אם יש ברצונו להילחם בירודה, הרי זו שטות גמורה. אדם שהחליט לנטוש את הספינה, שום עיכוב של היתרי-יציאה לא יניא אותו. אדרבא, התבונה מחייבת כי לא ייעשה דבר לעכב אדם הירא להישאר ב"ישראל או החרד לגורלו. כפי שקבע המחוקק העתיק, בספר דברים: "מי האיש הירא ורץ-הלבב, ילך וישוב לביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו". אבר מורעל, מוטב להרץ חיקו, לטובת בריאות שאר האברים.

אם רוצה השר לעכב את ה"מטיילים, הרי אין כל צורך שירי חיק מבטו. בראש ובראשונה המטיילי לים עומדים שליחי הממשלה וה"מוסדות למיניהם, הנוסעים עלי השבון האומה. המפלגות הפכו מזמן למועדוני-משוטטים בינלאומיים. עסקני מפלגות של שרי הפנים עצמם אינם מפגרים כלל.

ברקי העינים לא יביאו שום תועלת. איר לם לא זה העיקר. לא חשוב כל כך לאן שלוח המבט הלוהט. ברגע זה מעניינת אותנו העין הזועמת עצמה והבעותיה.

★ ★ ★

אם נחשוף את כוננת שרהפנים מכל מלבושי המליצות, הרי תתגלה מחשבה מאלפת. שרהפנים מתכוון לומר לנו, ב"תכלית הפשטות:

"חוק המדינה נותן לאנשים אלה את הזכות המפורשת לצאת מן הארץ באוות נפשם. אולם זה חוק רע. לכן הבה ונתחכמה להם, פן ירבו. נציק להם, נתעלל בהם, נ"י

ציא להם את הנשמה. אם זה לא יצלחה, נקבל לפחות סיפוק נפשי."

"הבה ונתחכמה להם" — זוהי הסימטה. וזוהי גם הסכנה, אשר מוטב להרהר בה רגע קט. סכנה לבריאות נפשנו, סכנה ל"סדרי חברתנו, סכנה לכבודנו העצמי.

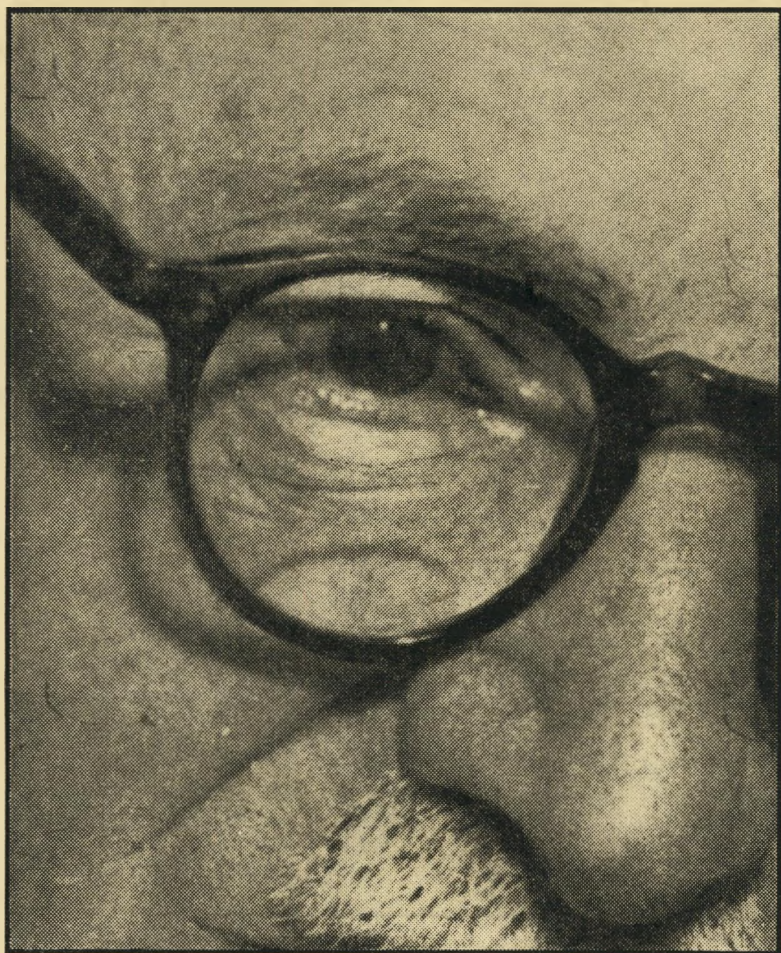
כי מדינה אמיתית אינה מתחכמת. אין היא משחקת באזרחיה, בירידיה באויביה מישחק של התול ועכבר. אין היא מפירה את החוק של עצמה. שהרי אם לא היא תכבד את חוקיה, מי יכבדם? לו היתה זאת מכה אישית, קפריסה פרטית של שרהפנים, אפשר היה לעבור

המספרים והאבירים. בינתיים חלפה מחצית השעה, הנוסעים התרגזו, הנהג יצא מכליו. לרוע מזלו, לא מצא השוטר שום עילה שהיא לרשום דו"ח. הוא נאלץ להחזיר את הרשימות, אחרי שהציק לנהג ככל יכולתו.

★ ★ ★

מן השוטר אל המשטר. נתייחדנו ל"מרגע עם המוסד המאפיין אותו מאין כמוהו: מחלקת מסי-הכנסה.

הנה דוגמה, שחקרתיא אישית. אחרת לא הייתי מסוגל להאמין לה. אדם מסויים. שמש הכנסה נוכה ממש

כורתו מדי חודש בחודשו, הצהיר בתום ה"שנה על הכנסה נוספת של 700 ל"י. הוא קיבל תשובה בדואר חוזר: עליו לשלם 500 ל"י נוספות למס.

האיש לא האמין למראה עיניו. הוא ניגש למשרד המס, הביע את ההשערה שחלה טעות. הפקיד חישב את המס שנית, הודה שאמנם היתה טעות: על האיש לשלם 550 ל"י. התח 500 ל"י.

עתה פקעה סבלנותו של הלקוח. הוא עשה מעשה שלא חלם עליו קודם לכן: הוא פנה לרואה-חשבונות. הלה התישב מול הפקיד. תוך רבע שעה סיכם כי כל המס המגיע מן הלקוח האומלל אינו עולה אלא 90 ל"י.

מה קרה? הפקיד פשוט העלים מפני ה"לקוח התמים את כל הניכויים והזיכויים ה"מגיעים לו לפי החוק.

הפקיד לא פעל בזדון. הוא פשוט חשב שזה תפקידו, ומן הסתם היה בטוח כי שיטה זו תמצא חן בעיני הממונים עליו. הוא הביט בעין זועמת על משלם-המסים, ו"סיפמתו היתה "הבה נתחכמה."

ק עין אחת של המדינה נשואה אל האזרח העברי. עינה השניה מביטה ב"אזרח הערבי, והיא זועמת עוד הרבה יותר. לא מכבר ערכה מפ"ם סמינר לאוהדיה הערביים באחד מקיבוציה. המימשל הצבאי ניסה לחסל את התכנית עלידי אימתן רשיונות לנתיניו הערביים לבקר בכינוס. אולם שרהבטחון לא יכול היה למנוע בעד שולחן ממשלתו, להזמין את אוהדיה לקורס ציוני.

בין המאזורים שקיבלו רשיון בכתב מ"טעם המושל הצבאי לנסוע לקורס היה בן משפחת אחד השייכים בנגב המזרחי. יום לפני הנסיעה ביקר פקיד המימשל בבית השייך. הוא יעץ כי האיש לא יסע — אחרת "יהיו צרות". האיש לא נסע.

מה אמר פקיד זה של מדינת-ישראל לאותו שייך? הוא אמר לו שחוק מדינת-ישראל ודיברתו של שרהבטחון אינם שווים כקליפת-השום.

האם מישהו מעלה על דעתו כי פקיד ה"מנט הבריטי היה מבזה בצורה כזאת את שלטונות הוד-מלכותו? האם עשו זאת אפילו העותומנים הרקובים?

אפשר להביא דוגמות כאלה מהווי המדינה הערבי למאותיהן ולאליהן. כל הטיפול בו כפוף לשיטת ההתחכמות — שיטת העין הזועמת של אותם הסבורים כי חוק המדינה, המבטיח שוויון-זכויות לערבים הוא חוק פסול, וכי על כן יש להפירו — בגניבה, בהסתרה, בשיטות של רוכל ערמומי בשוקי הבגדים המשומשים של פינסק.

★ ★ ★

כאן קבור הבלב. עלינו להחליט, פעם אחת לתמיד, מה יש לנו כאן: ממשלה או ועד-קהילה, שלטון או חבורת-גבאים, מדינה או גטו.

כבוד המדינה הוא כבוד החוק. כל חוק הוא עול. המדינה המחוקקת אותו, הריהי אומרת: אני מגבילה את עצמי מרצוני החופשי, אני מחליטה שלא להשתמש בכוחי אלא במסגרת קבועה זו, אני אשתמש במ"לוא עוצמתי כדי להבטיח שכל אדם יהיה חופשי לעשות כל דבר אשר החוק מתיר.

אם אמנם נחליט כי רוצים אנו כמדינה, במסגרת של ממשלתיות ישראלית, הרי שעלינו ליישר את המכש העקום ולטהר את הכבת העין הזועמת. כי מדינה אינה ער קפת את חוקי עצמה, אינה ירדת לחיי אזרחיה במעשי שררי רות קטנוניים, אינה מתחכמת ל"בניה, לגר הגר בתוכה, ולאויב הצר על גבולותיה.

מדינה אמיתית, המכבדת את עצמה, תפעל נגד אויביה במצח גלוי ובקומה זקופה. היא תקבל על עצמה את מלוא האחריות למעשיה. היא לא תילחם בהם כגנבים ב"לילה. היא לא תרד לרמתה של מדינות לבנטיניות מסוגה של ירדן.

מדינה אמיתית גם אינה זקוקה לשקרים ולחצי-אמיתות. אם קורה מעת לעת שתקי רית נגרמת בגלל שגיאת אזרחיה שלה, הרי היא מודה על כך בפה מלא. לזכר רגליים קצרות מאד. ואילו מדינה הזורעת מסכיבה אימון וכבוד להודעותיה, סופה לצאת מג"צחת בכל מבחן פסיכולוגי.

המוסר הישראלי, שהוא כליל חוכמת הדורות, מצווה על הפרט לכבד את אביו ואת אמו, למען יאריכוני ימיו. מוטב היה לרשום בצידה של מצווה פרטית זו מצ"י וזה לאומית לא פחות חשובה למי דינה כולה: "כבדו את עצמך, ל"מען יכבדוך הזרים!"